

(el. Lusthügel). 49. *Gazdagrét* (el. Reiche Ried). 50. *Hosszúrét* (el. Lange Ried). 51. *Madárhegy* (el. Staarentanz). 52. *Határrét* (el. Letzte Ried). 53. *Spanyolrét* (el. Spaniolwiese). 54. *Péterhegy* (el. Petersberg). 55. *Örmező* (el. Feldhut). 56. *Istenkút* (el. Strassbrunnen). 57. *Meződomb* (el. Wieseberg).

Látnivaló, hogy bár egynéhány név nem gyökeresedett meg, néhány eltolódott, nagyjában az egész névadás mái napig fennmaradt. Budapest földrajzi kalauzában, kiránduló könyvében e nevek magyarázatának nem szabadna hiányoznia, hogy a fővárosunkban amúgy is gyenge történeti érzéket erősítse.

Ezzel kapcsolatban említem még, hogy a *Zugliget*-et a disznófőből csorgó forrás után eredetileg *Sauwinkel*-nek nevezték; a Biedermayer széplélek egy hang elhagyásával a költőibb *'Auwinkel* csinálták belőle. Ez 1833-ban szórul-szóra lefordították *Ligetzug*-nak, Döbrentei pedig 1836-ban a Balaton-melléki *Szigliget* mintájára *Zugliget*-re változtatta. (vö. Magyar Nyelv. 9 : 455; Szily: Nyelvújítási Szótár.)

Tolnai Vilmos.

Politikai-földrajzi kutató-intézet..

Az 1918. évi nagy összeomlás okai egyrészt a gazdasági háború lekecsinylése, az elégtelen felkészültség arra, másrészt kétségtelenül a politikai földrajzi ismereteink hiányossága.

Igen érdekes fejtegetésekkel olvashatunk erről a kérdésről a Geogr. Zeitschrift 1920. évi 3-ik füzetében. A cikk szerzője, Dix Arthur, a legtagabb értelmezésben politikai földrajzba kívánja foglalni a liziológiai országismertetést és a néplélektant. Ezeknek az ismereteknek a terjesztése manapság kiváltképpen fontos, hiszen az elnyomott népeknek saját kezökben van politikai jövőjük. Ezért igen kíváncsok volna, hogy az a szomorú állapot megszűnjék, melyben a politikai földrajz és a néplélektan, melyeket a legtöbb egyetemen még ma sem adnak elő, tengődik.

Rámutat a fizikai, vegytani és egyéb kutatóintézeteknek a háborúban elért megbecsülhetetlen eredményeire. Kétségtelennek tartja, hogy egy politikai földrajzi kutatóintézet szükség esetén ugyanily gyakorlati haszonnal járna. Tüstént elkészítette az intézet szervezetének a tervét is:

Politikai-földrajzi kutató-intézet.

I. Földrajzi rész.

1. A településlehetőségek kutatása (fizikai földrajz, éghajlatlan).
2. A gazdasági lehetőségek kutatása (növény- és állatföldrajz, az ásványok és kőzetek földrajzi elterjedése).
3. A közlekedési lehetőségek kutatása (szárazföldi, vízi és légi-közlekedés, áru- és személyforgalom, hírszolgálat).

II. Néprajzi rész.

1. Néplélektani kutatás. 2. Világtörténelmi kutatás. 3. Társadalomtörténeti kutatás. 4. Művelődéstörténeti kutatás.

III. Országismereti rész.

A mai államalkotó népek és a függő viszonyban élő nemzetiségek földrajzi, népi, társadalmi, művelődési, gazdasági és közlekedési tényleges viszonyaiknak és hatalmi törekvéseiknek tanulmányozása.

Dix ugyan az intézmény egyes részeit, sőt a különböző kutatási területek szerveit is intézet-eknek nevezi, azonban mindvégig csak föld-

rajzi kutatásokra gondol. Az egész földfelszínt átfogó térszemlélet volna a végcél, mellyel különösen az annyira ügyefogyottnak bizonyult német diplomáciát szeretné megajándékozni.

Jellemző tünet mindenesetre, hogy csaknem ugyanegy időben a németek másik nagy földrajzi folyóiratában, a *Petermann's Mitteilungen*-ben Pohle Richard cikkezik az állami geográfus munkábaállításiának szükségességéről (1921. I. füz.). Előtte nem a nagy külpolitikai kérdések megoldása lebeg. Tekintete a háború okozta belső, főként gazdasági átalakulásokra irányul. Arról van szó, hogy a jövőben új, tökéletesebb gazdasági módszerekkel mindenképpen megakadályozzák a német nép teljes elszegényedését. Kétségtelenül a nemzetgazdász és a statisztikusé a munka oroszlánrésze. Kiváló mezőgazdákra, erdészekre stb. van szükség. Új életteret kell teremteni a parlag helyén, új településeket teremteni. Csakhogy amint az utolsó félszázad hatalmas fejlődésében, a 30 milliós Németországnak helyét egészen más geográfiaú 60 milliós ország foglalta el, most is tér-viszonyok, térkérdések megváltoztatásáról van szó és a tanácsadók között első hely illeti a geográfust.

Az ember más eloszlására, átcsoportosításra van szükség. Az állam szolgálatába állított geográfusnak ezeket a mozgalmakat kell elsősorban térképre vetnie. Ebből a munkából lesz végül az ország atlaszgyűjteménye, mely a térviszonyokat mindenfelől megvilágítja. Az állami geográfus hivatalában futnának egybe a táj kutatás szálai is.

Pohle eme szerény tervezete és Dix nagy elgondolása között áll a Magyar Földrajzi Társaság 1918-ban, a bécsi katonai földrajzi intézet megszüntekor készített tervezetével (I. Földrajzi Közlem. 1919.). Pompásan mutatja a tervezetek egyidejűsége a gondolat időszerűségét. A földrajz tudományának valóban megdőbbentő semmibevevése az a körülmény, hogy asztrofizikai, csillagászati, geofizikai, geodéziai, földrengési, meteorológiai, vízrajzi, földtani, egy egész sereg biológiai, néprajzi, statisztikai stb. intézetünk, muzeumunk stb. van már, csak éppen a földfelszín tényeinek kapcsolatait tanulmányozó földrajznak nem jutott semmiféle intézmény, melynek falai között csakis tudományának élhetne néhány tudós.